

Notat til Statsrevisorerne om
beretning om second opinion-
ordningen

Marts
2016

revision
revision

revision

Opfølgning i sagen om second opinion-ordningen (beretning nr. 4/2014)

3. marts 2016

RN 403/16

1. Rigsrevisionen følger i dette notat op på sagen om second opinion-ordningen, som blev indledt med en beretning i 2014. Vi har tidligere behandlet sagen i notat til Statsrevisorerne af 10. april 2015.

KONKLUSION

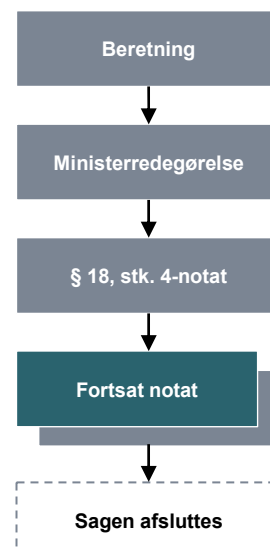
Sundhedsstyrelsen har gennemført en række initiativer med det formål at styrke patienternes kendskab til ordningen for rådgivning om eksperimentel behandling ved livstruende sygdomme (tidligere second opinion-ordningen).

Rigsrevisionen finder Sundhedsstyrelsens initiativer tilfredsstillende og vurderer, at sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionen baserer konklusionen på følgende:

- Sundhedsstyrelsen har revideret den patientrettede pjece og udgivet en ny den 24. juni 2015.
- Sundhedsstyrelsen inddrog Danske Patienter i en dialog om revisionen af den patientrettede pjece.
- Sundhedsstyrelsen har styrket dialog og samarbejde med regionerne, dels skriftligt ved at udsende information om ordningen til lægerne på de offentlige sygehuse, dels ved på møder at udbrede kendskabet til ordningen blandt Danske Regioner, patientvejlederkontorerne og i relevante udvalg.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

I. Baggrund

2. Rigsrevisionen afgav i december 2014 en beretning om second opinion-ordningen. Beretningen handlede om Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses (nu Sundheds- og Ældreministeriet) ordning for rådgivning om eksperimentel behandling ved livstruende sygdomme. Formålet med ordningen er at sikre alle patienter med en livstruende sygdom en sidste mulighed for at få vurderet, om der findes yderligere muligheder for behandling.

3. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, bemærkede de, at det var utilfredsstillende, at Sundheds- og Ældreministeriet ikke i tilstrækkeligt omfang havde sørget for, at second opinion-ordningen levede op til sit formål. Statsrevisorerne byggede denne konklusion på, at man primært havde fokuseret på patienter med kræft og ikke havde sørget for et tilstrækkeligt kendskab til ordningen. Det fremgik også af beretningen, at Sundhedsstyrelsen ikke havde sikret, at informationen om second opinion-ordningen havde været tilstrækkelig klar.

4. På baggrund af beretningen og Statsrevisorernes bemærkninger har vi fulgt op på følgende punkter:

Et opfølgingspunkt afsluttes, når Statsrevisorerne på baggrund af indstilling fra Rigsrevisionen vurderer, at myndighedernes initiativer er tilfredsstillende.

Opfølgingspunkt	Status
Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses initiativer, der skulle bidrage til at skabe større klarhed over ordningens formål og bidrage til et større fokus på patienter med en anden livstruende sygdom end kræft.	Afsluttet i forbindelse med notat til Statsrevisorerne af 10. april 2015.
Sundheds- og Ældreministeriets initiativer, der skal bidrage til at styrke patienternes kendskab til ordningen.	Behandles i dette notat.

5. Vi redegør i dette notat for resultaterne af opfølgningen på de punkter, der ikke tidligere er afsluttet.

Hele sagen og dens dokumenter kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

II. Sundheds- og Ældreministeriets initiativer

6. Vi gennemgår i det følgende Sundheds- og Ældreministeriets initiativer i forhold til det udestående opfølgingspunkt.

7. Rigsrevisionen har siden afgivelsen af notat til Statsrevisorerne af 10. april 2015 fulgt området gennem brevveksling med Sundheds- og Ældreministeriet. Vi har afventet, at Sundhedsstyrelsen gennemførte en række initiativer til at styrke patienternes kendskab til ordningen.

Kendskab til ordningen

8. Statsrevisorerne bemærkede, at Sundhedsstyrelsens evalueringer i 2003 og 2005 viste, at der ikke var tilstrækkeligt kendskab til second opinion-ordningen. Ministeriet og Sundhedsstyrelsen besluttede derfor i 2006 at udarbejde en pjece om ordningen. Der gik imidlertid næsten 7 år, før pjecen blev udsendt i 2013.

Statsrevisorerne bemærkede videre, at Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse viste, at der i 2014 var udbredt kendskab til second opinion-ordningen blandt det sundhedsfaglige personale, mens kendskabet til ordningen var mindre blandt patientforeningerne.

Sundhedsstyrelsen holdt op med at anvende betegnelsen second opinion-ordningen på baggrund af bemærkningerne i beretningen.

9. Sundhedsministeren oplyste i sin redegørelse af 11. marts 2015, at ministeriet ville gennemføre følgende initiativer, der skulle bidrage til at styrke patienternes kendskab til ordningen:

- Sundhedsstyrelsen ville gennemføre en revision af den patientrettede pjece inden for en tidshorizont på 6 måneder.
- Sundhedsstyrelsen ville indgå i dialog med Danske Patienter om behovet for information om ordningen.
- Sundhedsstyrelsen ville styrke dialogen og samarbejdet med regionerne vedrørende ordningen om eksperimentel behandling.

10. Sundheds- og Ældreministeriet sendte den 29. januar 2016 Sundhedsstyrelsens redegørelse for udviklingen i de 3 initiativer. Vores gennemgang af redegørelsen samt bilag vedrørende de 3 initiativer fremgår af de følgende afsnit.

Revision af den patientrettede pjece

11. Sundhedsstyrelsen gennemførte en revision af den patientrettede pjece inden for tidshorizonten på 6 måneder, idet styrelsen udgav en ny pjece den 24. juni 2015. Pjecen har ændret titel fra "Second opinion. Rådgivningsordning ved livstruende sygdom" til "Rådgivning om eksperimentel behandling ved livstruende sygdomme". Den nye pjece henvender sig til alle patienter med livstruende sygdomme og fokuserer ikke på enkelte sygdomme.

Dialog med Danske Patienter om behovet for information om ordningen

12. Sundhedsstyrelsen har oplyst, at styrelsen var i dialog med Danske Patienter om behovet for information om ordningen i forbindelse med revisionen af den patientrettede pjece. Pjecen blev revideret med rådgivning fra en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Danske Patienter, Kræftens Bekæmpelse og patientvejledere udpeget af Danske Regioner. Fokus for revisionen var at tydeliggøre, at ordningen henvender sig til alle patienter med en livstruende sygdom.

Styrkelse af dialog og samarbejde med regionerne

13. Sundhedsstyrelsen har oplyst, at styrelsen den 22. september 2015 som et supplement til pjecen udsendte information til lægerne på de offentlige sygehuse om, hvordan lægerne indsender en anmodning om rådgivning fra Sundhedsstyrelsens panel for eksperimentel behandling. Informationsbrevet oplyste om baggrunden for ordningen, den reviderede patientrettede pjece, hvordan lægerne skal forholde sig, hvis de ønsker rådgivning fra Sundhedsstyrelsens panel, og om øvrige muligheder for, at patienter kan få en faglig revurdering. Informationsbrevet blev distribueret bredt til kliniske afdelinger via regionerne og findes desuden på Sundhedsstyrelsens hjemmeside.

Sundhedsstyrelsen har videre oplyst, at styrelsen den 28. oktober 2015 holdt et informationsmøde om ordningen. Mødeinvitationerne blev sendt bredt ud, bl.a. til Danske Regioner, patientvejlederkontorerne, Danske Patienter og Kræftens Bekæmpelse. Formålet med mødet var at udbrede kendskabet til ordningen og at præsentere pjecen.

Sundhedsstyrelsen har desuden oplyst, at styrelsen også har orienteret om Rigsrevisionens undersøgelse og understreget, at ordningen omfatter alle patienter med livstruende sygdomme på Sundhedsstyrelsens Udvalg for Kræft og på Sundhedsstyrelsens Rådgivende Udvalg for Specialeplanlægning.

14. Rigsrevisionen finder Sundhedsstyrelsens initiativer tilfredsstillende. Rigsrevisionen vurderer på den baggrund, at sagen kan afsluttes.